

Бојана Вукотић
Народна библиотека Србије
bojana.vukotic@nb.rs

Лексикон црногорске културе

Racković, Nikola. *Leksikon crnogorske kulture*. Podgorica: DOB – Društvo za očuvanje crnogorske duhovne baštine, 2009

Недавно је из штампе изашао *Лексикон црногорске културе* аутора Николе Рацковића. Објавила га је издавачка кућа ДОБ – Друштво за очување црногорске духовне баштине из Подгорице, а штампан је у београдској штампарији Calibris. Рецензенти *Лексикона* су: проф. др Вукота Бабовић, проф. др Душан Ичевић, Гојко Кастратовић, Милован Радојевић, академик др Радослав Ротковић, Никола Вујошевић. Штапање ове књиге помогло је Министарство културе, спорта и медија Црне Горе, а штампан је у тиражу од 2.000 примерака.

Концепција

Лексикон црногорске културе обухвата целокупно црногорско културно наслеђе – културна добра и уметничко благо која је стварао црногорски народ током своје историје. Бави се периодом од првих трагова културе (Црвена стијена) до почетка 21. века. Обухваћени су: 1) ствараоци који су рођени у Црној Гори, у њој су живели и стварали; 2) црногорски аутори који су живели и стварали ван Црне Горе; 3) ствараоци који су рођени ван Црне Горе, а живели су и стварали у Црној Гори. Примењен је и национални и територијални принцип, с обзиром да је црногорска култура, као и свака култура, мултиетничка.

Критеријуми

Критеријуми за укључивање у *Лексикон* најчешће су били објављена књига, самостална изложба, јавни солистички концерт, а у области науке и радови публиковани у периодичи (ако аутор нема објављене књиге). Обухваћени су: архитекте, вајари, музичари, научници, сликари; научне области (друштвене науке, примењене науке, природне науке, математика, филозофија, религија); гране уметности (архитектура, вајарство, књижевност, музика, позориште, филм); научне, културне, просветне и уметничке институције; појмови и правци из црногорског културног наслеђа, журналистика, публицистика, радио, телевизија; народно стваралаштво. Укључени су и лекари, агрономи, правници, дипломате, политичари, ако имају објављене радове, новинари, ако имају објављену књигу, или су уредници листова и часописа, уредници културних рубрика у новинама, директори културних, научних и просветних установа, министри за просвету, науку и културу (и ако немају објављену књигу) јер су својим делом утицали на развој културе. *Лексикон* садржи и податке о националним парковима јер говоре о човековом односу према природи, а неки су према стандардима UNESCO-а уврштени у светску баштину.

Основна намера аутора била је да укаже на постојање онога на шта се одредница односи и на разноврсност садржаја црногорске културе, па зато оне садрже само по неколико најопштијих основних података. *Лексикон* при том обрађује само податке, а не даје вредносне судове о стваралаштву.

Формула садржаја сваке одреднице је 3Р: рађање, развој, резултат (као резултат, код личности је најчешће дата исцрпна библиографија).

Један број појмова први пут је лексикографски обрађен у *Лексикону црногорске културе*. У предговору аутор наводи и проблем јасног, прецизног и адекватног именовања појмова – формулисања одредница, посебно због постојања бројних синонима за неке појмове (на пример новине – листови – штампа, образовање – просвета – школство), или мењања назива установа током њиховог постојања, итд. У раду је аутор наилазио и на непотпуне, а често и противречне податке. Тако су изостављене неке личности за које нису били доступни потпуни подаци, мада својим стваралаштвом заслужују да уђу у *Лексикон*.

Код персоналних одредница, посебна пажња посвећена је библиографији и она је овде третирана као најважнији део биографије. Настојало се да библиографија буде потпуна: навођена су сва дела једног аутора (само прва или прва доступна издања), изостављени су брошуре, уџбеници и приручници, коментари закона (мада има и изузетака). Наведени су наслов дела, поднаслов или књижевни род, односно врста, преводилац, приређивач, место и година издања, а због недостатка простора нема података о издавачу. За ликовне уметнике изнети су подаци о изложбама са местом и годином одржавања, а уз податке о позоришним представама и филмовима дате су године. Уз место рођења стоји назив најближег већег места. Градови и установе који су мењали имена заступљени су одредницама под садашњим именом.

Лексикон је обогаћен и са око 200 илустрација, од којих се неке појављују први пут, а садржи и „Списак скраћеница” и „Списак места која се појављују под различитим називима”. Сам *Лексикон* је значајан извор биографских и библиографских података у оквиру одредница, али је посебно значајна обимна литература наведена на крају *Лексикона*, која је аутору послужила као извор података. „Литература” садржи 385 библиографских јединица: „Антологије, зборници, избори из дјела” (48); „Библиографије” (36 – од тога 27 књига *Црногорске библиографије*); „Биобиблиографије” (3); „Биографије” (7); „Енциклопедије, лексикони, речници, приручници” (65), „Студије и друге монографске публикације” (115); „Споменице” (27); „Периодичне (серијске) публикације” (79); „Остали извори” (5).

Никола Рацковић, аутор *Лексикона црногорске културе*, рођен је 1935. године у Берима код Подгорице. Дипломирао је на Филозофском факултету у Београду (филозофска група предмета). Радио је у Културно-просветној заједници Београда, Скупштини општине Палилула (Одсек за образовање и културу), Библиотеци „Милутин Бојић” (Уредник Трибине Три), Уставном суду Југославије (саветник за информативно-библиотечку делатност). Бави се филозофијом, књижевношћу, лексикографијом и библиографијом. Сарадник је *Лексикона писца Југославије* (Матица српска,

Нови Сад), *Енциклопедије Југославије* 2. издање (Југославенски лексикографски завод, Загреб), *Енциклопедије Црне Горе* (Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица), *Енциклопедије Њеиш* (Подгорица), сарадник је на пројекту *Црногорска библиографија* (Централна народна библиотека Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“, Цетиње). Заступљен је у десетак антологија (књижевних критика, песама, афоризама, епиграма). Стални је члан сарадник Матице српске, члан Удружења књижевника Србије, члан Хегеловог друштва. Поред *Лексикона црногорске културе* објавио је још десет књига, а књигом *Шта је у питању* (1982) утемељио је *питање*

као књижевни жанр (Миодраг Мркић). *Лексикону црногорске културе* претходи књига *Прилози за лексикон црногорске културе* (Централна народна библиотека Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“, Цетиње, 1987).

Лексикон црногорске културе рађен је по савременим лексикографским стандардима, и по основу два кључна критеријума: националном и територијалном. Овако широко постављеном концепцијом, овај лексикон је обухватио и велики број личности које су везане за српску културу, па ће својим обиљем података, посебно библиографских, бити драгоцен као извор и за наше истраживаче.

Мр Милица Црнојевић
Народна библиотека Србије
milica.crnovic@nb.rs

Социолингвистичка библиографија

Bugarski, Ranko. *Selektivna sociolingvistička bibliografija: SFRJ, SRJ – SCG, Srbija: 1967 – 2007*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009.

У издању Народне библиотеке Србије објављена је стручна библиографија из области социолингвистике, чији је аутор један од наших значајних лингвиста.

Ова *Библиографија* је настајала постепено – њен први и највећи део објављен је у *Зборнику Матице српске за филологију и лингвистику* XL1/2 (1998), који је допуњен и штампан у ауторској књизи *Лица језика* (објављена 2001, 551 наслов, обухвата период 1967–1999); наставак и допуне су објављене у ауторским књигама *Нова лица језика* (објављена 2002, за 2000. и 2001) и *Језик и култура* (2005, за период 2002–2004).

Најобимнији део *Библиографије* чине радови југословенских аутора штампаних у земљи, само делимично су укључени радови југословенских аутора објављени у иностранству, као и радови страних аутора објављени у југословенским публикацијама. Прилози иностраних аутора о југословенским социолингвистичким темама штампани у иностранству нису обухваћени.

Зачетак ове *Библиографије* су годишњи спискови које је професор Бугарски припремао за *Библиографију европске социолингвистике*, штампану у додатку годишњака *Sociolinguistica : Internationales Jahrbuch für Europäische Soziolinguistik* од 1985. до данас. Период 1967–1984. чини додат, први део *Библиографије*, а почетна година одређена је првом савременом социолингвистичком публикацијом – *Jezici u kontaktu i lingvističko prosuđivanje* (тематски број *Suvremene lingvistike*), јер би иначе *Библиографија*, по речима самог аутора, могла да почне Вуковим *Рјечником* из 1818. године. Први део *Библиографије* обухвата, осим неколико најважнијих превода, само радове југословенских аутора објављене у земљи.

Разлози за селекцију, као и принципи по којима је вршена, наведени су у предговору. Садржински критеријум ове *Библиографије* аутор је решио компромисом – осим радова несумњиво социолингвистичке садржине, укључени су и радови који поседују такве компоненте. Границе које је тешко повући код свих стручних библиографија аутор је, на срећу корисника, решавао пре проширивањем критеријума, него искључивањем

њем одређених публикација. Политички интониране полемике, заправо обрачуни са неистомишљеницима, о варијантама, изговорима и писмима стандардног српскохрватског, односно српског језика, нису укључене у *Библиографију*.

Известан број јединица је секундаран, преузет највише из *Јужнословенској филологије*, међутим, те јединице нису означене у *Библиографији*. Литература коришћена за израду ове *Библиографије* није наведена.

Нова издања књига навођена су само ако су прерађена или допуњена. *Библиографија* није аотирана, али су код непрозирних наслова јединица у косим заградама назначене теме. Распоред је хронолошки, по годинама, а у оквиру године абecedно, по ауторима. Зборници су наведени под именима уредника.

Библиографија илуструје настанак и развој југословенске социолингвистике и представља драгоцен извор података. Осим именског регистра, дат је и предметни, који указује на области у оквиру социолингвистике које су привлачиле највећу пажњу стручњака – двојезичност и вишејезичност, језичка политика (највише у СФРЈ), језички контакти и утицаји, језичка стандардизација, дијалекти и жаргон, однос језика, идеологије и политике, језик рата и говор мржње, као и питања електронске технологије и рачунарске терминологије.

Регистар наслова периодичних публикација, који је израдила мр Здравка Радуловић, даје податке о серијским публикацијама које су штампале радове из области социолингвистике и њиховом обиму.

Захваљујући професору Ранку Бугарском, не само лингвисти, већ и остали научни и културни радници добили су библиографију која ће послужити као подстицај за нова истраживања.

Ова *Библиографија* потврђује речи студената професора Бугарског о лекцији која се од њега добија наведене у предговору њему посвећеног зборника *Jezik, društvo, saznanje* да „... има смисла само оно што се ради аутентично, из љубави, с бескрајном оданошћу, и у исто време савршено поштено...”.